

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ Β4 ΤΟΥ 2^{ου} ΓΕΛ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

ΣΤΟΧΟΙ:

- Να γνωρίσουμε καλύτερα τι είναι η τέχνη και η δημιουργία και πόσο σημασία έχει στην καθημερινότητα των εφήβων
- Να παροτρύνουμε τους συμμαθητές μας να κάνουν το ίδιο
- Να «αφυπνίσουμε» τους ειδήμονες που πιθανά δουν την εργασία μας στο Διαδίκτυο ώστε να προωθήσουν μέτρα που θα βοηθήσουν τους μαθητές να γίνουν πιο δημιουργικοί

Η ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ

Εργασία των:

**Σιδηροπούλου Γεωργίας
Στρατηλάτη Όλγας
Τζαμπατζοπούλου Ελπίδας**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Γύρω στο 1940, μια σειρά ζωγράφων και ψυχοθεραπευτών έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται πως για κάποιο λόγο η δημιουργική έκφραση έχει θεραπευτική επίδραση στην ψυχολογική υγεία του ανθρώπου. Από τότε το «μυστήριο» έχει εξελιχθεί τόσο ώστε να αποτελεί ξεχωριστή ψυχοθεραπευτική μέθοδο την «Εικαστική Θεραπεία» (Art Therapy). Η Εικαστική Θεραπεία εφαρμόστηκε στις Η.Π.Α. και τη Μεγ. Βρετανία από το 1960, ενώ στην Ελλάδα αρχίζει να εφαρμόζεται γύρω στο 1980.

Ποια είναι λοιπόν αυτή η ξεχωριστή θεραπευτική προσέγγιση;

Η Εικαστική Ψυχοθεραπεία βασίζεται στη δύναμη της Εικαστικής Έκφρασης (ζωγραφικής, πηλού, κολλάζ, φωτογραφίας, άμμου κ.α.) ως μέσου επικοινωνίας. Η θεραπευτική προσέγγιση μέσα από την τέχνη, αναγνωρίζει τις καλλιτεχνικές διεργασίες, τις δομές, το περιεχόμενο και τους συνειρμούς πάνω σε αυτά, σαν καθρέπτες των ικανοτήτων, της προσωπικότητας και των ενδιαφερόντων του ανθρώπου. Η Εικαστική Ψυχοθεραπεία είναι μια μορφή ψυχοθεραπείας που επιτρέπει τη συναισθηματική έκφραση και «ίαση» μέσω εξωλεκτικών οδών. Η ζωγραφική είναι μια προβλητική τεχνική που επιτρέπει σε παιδιά και ενήλικες να δημιουργήσουν, να κατασκευάσουν μια εικόνα του κόσμου όπως τον βιώνουν. Μια εικόνα αντανακλά τους συναισθηματικούς προβληματισμούς των ανθρώπων. Συνήθως οι ενήλικες, χρησιμοποιούν έξεις για να εκλογικεύσουν τα συναισθήματά τους κι έτσι να απομακρυνθούν από αυτά.

Ποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει την Εικαστική Ψυχοθεραπεία;

Η Εικαστική Ψυχοθεραπεία δεν έχει περιορισμούς. Είναι και για μικρούς και για μεγάλους. Επίσης δεν απαιτεί κανένα ιδιαίτερο «ταλέντο» στη ζωγραφική. Το μόνο που χρειάζεται είναι η θέληση να χρησιμοποιήσει κάποιος τα υλικά για να εκφραστεί. Η Εικαστική Ψυχοθεραπεία προσφέρει ένα διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας, μια διαφορετική «γλώσσα». Τη γλώσσα της εικόνας και του συμβολισμού. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε ανθρώπους που βρίσκουν τα λόγια δύσκολα ή ανεπαρκή για να εκφράσουν αυτά που επιθυμούν. Είναι επίσης χρήσιμη και σε ανθρώπους, οι οποίοι στηρίζονται τόσο πολύ στο λόγο (στο διανοητικό, στη σκέψη) ώστε χάνουν επαφή με το συναίσθημα.

Τι συμβαίνει σε μία συνεδρία Εικαστικής Ψυχοθεραπείας;

Σε μια συνεδρία Εικαστικής Ψυχοθεραπείας μοιράζεται ο χρόνος ανάμεσα στη δημιουργία και στη συζήτηση πάνω σε αυτό που δημιούργησε κάποιος. Το πώς θα μοιραστεί αυτός ο χρόνος εξαρτάται από τις ανάγκες του θεραπευόμενου. Ο θεραπευτής δεν βρίσκεται εκεί για να καθοδηγεί και να επιβάλλει το δικό του «εγώ». Βρίσκεται εκεί για να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και αποδοχής του ανθρώπου χωρίς κριτική. Βοηθάει στη διερεύνηση

και επεξεργασία της εικόνας με τον εαυτό. Η σχέση είναι τριαδική δηλαδή θεραπευτής-θεραπευόμενος-εικόνα.

Η αξία της εικαστικής Ψυχοθεραπείας

Η Εικαστική Ψυχοθεραπεία προσφέρει έναν «καθρέφτη» στα συναισθήματα και στις σκέψεις. Σε αντίθεση με τον προφορικό λόγο, η εικόνα είναι κάτι που μένει. Είναι λοιπόν ένα είδος «χειροπιαστής μνήμης» γιατί ο άνθρωπος μπορεί να επιστρέψει σε μια εικόνα που έκανε παλιά και να τη διερευνήσει ξανά. Εκφραζόμενος κάποιος μέσα από τα δημιουργήματά του αποκτά έναν απόλυτα προσωπικό και ιδιαίτερο τρόπο για να επικοινωνήσει αυτά που γνωρίζει ή αυτά που δεν γνωρίζει.

ΧΟΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η χοροθεραπεία είναι η ψυχοθεραπευτική χρήση της κίνησης και του χορού, μέσα από την οποία το άτομο συμμετέχει δημιουργικά σε μια διαδικασία που προωθεί τη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική του ολοκλήρωση.

Η χοροθεραπεία πρεσβεύει ότι: Το σώμα καθρεφτίζει την προσωπική ιστορία, την προσωπικότητα και τη συναισθηματική κατάσταση του ατόμου. Μέσα από την κίνηση έχουμε πρόσβαση και σε οτιδήποτε αφορά τα προ-λεκτικά στάδια της ανάπτυξης και της ωρίμανσης. Τα βασικά επίπεδα της ανθρώπινης υπόστασης (βιολογικό, ψυχολογικό, γνωστικό, πνευματικό, κοινωνικό) βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση, άρα επηρεάζοντας ένα από αυτά θα επέλθουν αλλαγές και στα άλλα. Σύντομη ιστορική αναδρομή: Είναι μια θεραπεία γνωστή στους ανθρώπους μέσα από τη μνήμη του συλλογικού παρελθόντος του είδους. Οι παραδοσιακές πρακτικές της χοροθεραπείας (όρος που χρησιμοποιείται στο σύγχρονο κόσμο) χάνονται στα βάθη των αιώνων και είναι παγκόσμιες. Από την προϊστορική εποχή ο άνθρωπος χρησιμοποιεί το χορό για τη δύναμη που έχει να τον οδηγήσει στη μετουσίωση. Με τη σημερινή της μορφή αναπτύχθηκε στα μέσα του 20ου αιώνα, μετά το 1940. Η εξέλιξή της, ως ιδιαίτερου ψυχοθεραπευτικού κλάδου, συμβαδίζει με την εξέλιξη των ψυχαναλυτικών θεωριών και ψυχοθεραπευτικών προσεγγίσεων, αλλά και του σύγχρονου χορού, που στράφηκε σε νέες αξίες όπως ο αυθορμητισμός, η αυθεντικότητα, η ατομική έκφραση. Η συνεχόμενη ανάπτυξή της έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση ποικίλων μεθόδων και τεχνικών, οι οποίες ανταποκρίνονται και στις διαφορετικές προσεγγίσεις των χοροθεραπευτών, οι οποίες ανταποκρίνονται και στις ανάγκες των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων.

Που απευθύνεται: Η χοροθεραπεία απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες. Οι χοροθεραπευτές εργάζονται με άτομα (παιδιά, εφήβους, ενήλικες, ηλικιωμένους) με σωματικά ή ψυχικά προβλήματα, αλλά και με άτομα που αποζητούν την έκφραση, τη δημιουργικότητα, την αυτογνωσία μέσα από την κίνηση και το χορό. Επίσης εργάζονται σε προγράμματα πρόληψης, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, σε μονάδες απεξάρτησης, επανένταξης, αποασυλοποίησης κ.λ.π. Τα τελευταία χρόνια γίνεται σημαντική έρευνα για τα θεραπευτικά αποτελέσματα της χοροθεραπείας, όπως και αντίστοιχες δημοσιεύσεις.

ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ

Το ψυχόδραμα είναι ένα είδος ομαδικής ψυχοθεραπείας, η οποία επινοήθηκε από τον Jacob Moreno. Πρόκειται για μία μέθοδο διερεύνησης του ψυχισμού των ατόμων, στην οποία οι συμμετέχοντες δραματοποιούν, δηλαδή αναπαριστούν θεατρικά, τωρινά, παρελθοντικά, ακόμη και μελλοντικά γεγονότα από τις ζωές τους, αντί να μιλούν απλώς γι' αυτά. Αυτό που πρέπει να δραματοποιηθεί από τους συμμετέχοντες δεν είναι μόνο η βιωμένη εμπειρία τους αλλά και οι ψυχολογικές εκφάνσεις που τη συνοδεύουν, όπως σκέψεις και συναισθήματα ή τρόποι αντιμετώπισης ενός προβλήματος. Ιδρυτής του ψυχοδράματος ήταν ο ψυχίατρος Jacob Moreno (1889-1974). Ο Moreno ήταν ένας από τους πρωτοπόρους της ομαδικής ψυχοθεραπείας. Το 1921 ιδρύει το "αυτοσχέδιο θέατρο" στη Βιέννη, το οποίο και αποτελεί μία πρώτη μορφή ψυχοθεραπείας μέσω θεατρικού παιχνιδιού. Στο αυτοσχέδιο θέατρο, οι συμμετέχοντες, οι οποίοι αποτελούσαν συγχρόνως θεατρική ομάδα και κοινό, ανέβαιναν στη σκηνή και εκδραμάτιζαν γεγονότα και καταστάσεις. Οι θεατές μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να ανεβούν στη σκηνή και να παρέμβουν στην ιστορία, καθώς δεν υπήρχε προκαθορισμένο σενάριο, αλλά αντίθετα ενθαρρύνονταν η δημιουργικότητα και η αυθορμησία τους. Μέσω της λειτουργίας αυτού του θεάτρου, ο Moreno συνειδητοποίησε πως τα άτομα αντιλαμβάνονται καλύτερα τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους υπό τη μορφή θεατρικού παιχνιδιού. Παράλληλα, ο Moreno, ζώντας στη Βιέννη, είχε γνωρίσει από κοντά τον Σίγκμουντ Φρόυντ και τις θεωρίες του, αλλά διαφωνούσε με αυτές. Μάλιστα, βαδίζοντας αντίθετα με το ψυχαναλυτικό πρότυπο που τότε επικρατούσε, ιδρύει την κοινωνιομετρία, μία επιστήμη της θεραπευτικής ομάδας. Η κοινωνιομετρία μελετά το δίκτυο των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ των μελών μίας ομάδας. Από την κοινωνιομετρία αργότερα προκύπτει, ως μέθοδος θεραπείας, το ψυχόδραμα.

Βασικά χαρακτηριστικά ψυχοδράματος

Το ψυχόδραμα χρησιμεύει στο άτομο ως μία ευκαιρία για βαθύτερη ενδοσκόπηση. Το άτομο συχνά αδυνατεί να μιλήσει για τη ζωή του, για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, ή για τις σχέσεις του με κάποιους ανθρώπους. Το ψυχόδραμα δίνει στα άτομα την ικανότητα να εκφραστούν όχι μέσω του λόγου αλλά της πράξης: πρόκειται για μία μέθοδος θεραπείας που εμπλέκει ενεργητικά το Υποκείμενο, ενθαρρύνοντας την έκφραση της δημιουργικότητας και αυθορμησίας του, συστατικά απαραίτητα για μία υγιή ζωή κατά τον Moreno. Το ψυχόδραμα λειτουργεί καθαρτικά, καθώς το Υποκείμενο συνειδητοποιεί τα συναισθήματά του, αλλά και παιδαγωγικά, καθώς το άτομο μαθαίνει να προσαρμόζεται στις διάφορες καταστάσεις της ζωής, υιοθετώντας νέους ρόλους.

Από τις πιο βασικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία εκδραμάτισης είναι η μέθοδος του «σωσίας». Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται όταν η ικανότητα αντίληψης ενός ασθενή έχει αποδιοργανωθεί, κυρίως στη θεραπεία ψυχώσεων, αλλά και σε ηπιότερες καταστάσεις, όταν το Υποκείμενο αδυνατεί να δει καθαρά τον εαυτό του και τη συμπεριφορά του.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, ένα βοηθητικό Εγώ λειτουργεί ως ο «σωσίας» του πρωταγωνιστή, κάνοντας και νιώθοντας ό,τι και εκείνος, ταυτόχρονα με εκείνον. Ο σωσίας ακολουθεί τον πρωταγωνιστή σαν τη «σκιά» του και προσπαθεί να δράσει και να μιλήσει όπως θα έκανε ο πρωταγωνιστής, με βάση τα σημάδια που ο ίδιος του δίνει. Πολλές φορές ο σωσίας είναι δυνατόν να εκφράσει ό,τι το Υποκείμενο αισθάνεται και δεν μπορεί να εκφράσει, και έτσι το Υποκείμενο αντιλαμβάνεται καλύτερα τον εαυτό του, βλέποντας πώς αυτός παρουσιάζεται μπροστά του μέσω κάποιου άλλου. Παρόμοια με την τεχνική του σωσίας είναι και η τεχνική του

«καθρέφτη». Σε αυτήν, ο πρωταγωνιστής παρακολουθεί ως θεατής ένα βοηθητικό Εγώ να αναπαριστά τον ίδιο, αφού προηγουμένως το βοηθητικό Εγώ τον έχει παρατηρήσει επισταμένα, συνήθως μετά την εκδραμάτιση ενός γεγονότος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Υποκείμενο συνειδητοποιεί τρόπους με τους οποίους συμπεριφέρεται και συνδέεται με τους ανθρώπους γύρω του, διαπιστώνοντας προβληματικές συμπεριφορές και μηνύματα που ο ίδιος εκπέμπει στους άλλους, που ενδεχομένως προηγουμένως δεν ήταν σε θέση να αντιληφθεί. Μία άλλη σημαντική τεχνική του ψυχοδράματος αποτελεί η αντιστροφή του ρόλου στην οποία δύο άτομα, τα οποία ενδέχεται να βρίσκονται σε σύγκρουση, αναλαμβάνουν να αντιστρέψουν τους ρόλους τους δραματοποιώντας μία κατάσταση. Πρόκειται για άτομα με ρόλους συχνά συμπληρωματικούς και αλληλοεξαρτώμενους, που όμως βρίσκονται σε μία σύγκρουση λόγω της επιθυμίας τους για ενότητα. Τέτοιοι είναι συνήθως οι ρόλοι μεταξύ γονέα- παιδιού, συζύγων, θύτη και θύματος. Καθώς το άτομο εκδραματίζει τον άλλον, ταυτίζεται με αυτόν, και τον συναισθάνεται, ενώ την ίδια στιγμή βλέπει και τη δική του, προηγούμενη, συμπεριφορά υπό άλλο πρίσμα. Αυτές είναι οι πιο σημαντικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται κατά την ψυχοδραματική συνάντηση, χωρίς όμως να είναι οι μόνες. Το ψυχοδrama μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιονδήποτε θέλει να αντιμετωπίσει προβλήματά του, να βελτιώσει τις διαπροσωπικές του σχέσεις ή, γενικότερα, να διερευνήσει τον εαυτό του. Ψυχοδραματικές ομάδες μπορούν να σχηματιστούν από άτομα ίδιας ηλικίας ή από άτομα που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα ή την ίδια ασθένεια. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να αφορούν εφήβους, παντρεμένα ζευγάρια, ασθενείς ή επαγγελματίες.

ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η Μουσικοθεραπεία είναι μια θεραπευτική παρέμβαση μέσω τέχνης κατά την οποία η προσοχή του θεραπευτή εστιάζεται στην δημιουργία και αξιολόγηση της εξελισσόμενης θεραπευτικής σχέσης με την βοήθεια της μουσικής και των ήχων. Η σχέση αυτή δημιουργείται κυρίως μέσω του μουσικού αυτοσχεδιασμού ή της μουσικής ακρόασης, χωρίς βέβαια να αποκλείει την δυνατότητα λεκτικής επικοινωνίας.

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας, ο θεραπευτής και οι συμμετέχοντες είτε ακούγοντας μουσική, είτε χρησιμοποιώντας απλά μουσικά όργανα που δεν απαιτούν μουσική γνώση, δημιουργούν ένα μοναδικό μουσικό δρώμενο. Κατά τη μουσικοθεραπευτική διαδικασία, τα άτομα μπορούν να εκφράσουν και να επεξεργαστούν συναισθήματα μέσω της μουσικής, να διευρύνουν τις εμπειρίες και την αυτογνωσία τους, να βελτιώσουν την κοινωνικότητά τους και να αξιοποιήσουν την δημιουργικότητά τους.

Ο μουσικοθεραπευτής είναι ειδικά εκπαιδευμένος, με άριστες γνώσεις μουσικής και ψυχολογίας ώστε να οδηγεί και να στηρίζει τη θεραπευτική διαδικασία με ευαισθησία, δημιουργικότητα και ευελιξία. Έτσι, το μουσικό δρώμενο γίνεται αντικείμενο συζήτησης, επεξεργασίας και εμβάθυνσης, εστιάζοντας στην επαναφορά, διατήρηση και προαγωγή της ψυχικής, σωματικής και πνευματικής υγείας.

Σε ποιους απευθύνεται: Η Μουσικοθεραπεία απευθύνεται σε ενήλικες, εφήβους και παιδιά, εφαρμόζεται σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο, και σε οποιαδήποτε ψυχοσωματική κατάσταση, όπως και άλλες μορφές ψυχοθεραπείας. Ενδεικτικά, οι μουσικοθεραπευτές αναλαμβάνουν περιπτώσεις όπως:

- Ανάπτυξη προσωπικότητας

- Συναισθηματικές/αγχώδεις διαταραχές
- Κατάθλιψη
- Ψυχοσωματικές διαταραχές
- Ψυχιατρικές παθήσεις
- Αναπτυξιακές Διαταραχές (νοητική στέρηση, αυτισμός κλπ)
- Μαθησιακές δυσκολίες
- Ογκολογία
- Νευρολογικές παθήσεις
- Αποκατάσταση-Κοινωνική επανένταξη (ιατρική-ψυχιατρική)
- Γυναικολογία (εγκυμοσύνη, κλπ)
- Απεξάρτηση
- Γεροντολογία
- Παιδιατρική

ΕΠΙΡΡΟΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Εργασία των:
Σαββίδη Γεωργία
Σαββίδου Παρθένα
Χριστοφορίδου Όλγα

Όπως είναι γνωστό η ζωή κάθε ανθρώπου ξεκινάει με ένα νανούρισμα. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η μουσική και γενικά οι τέχνες διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην ολόπλευρη ανάπτυξη προσωπικότητας του εφήβου. Επιδρούν στο σώμα του εφήβου λειτουργώντας ως «παυσίπονο». Ακόμη, είναι αποδεδειγμένο ότι μειώνουν το στρες και έχουν καρδιαγγειακά οφέλη, αφού τονώνουν τα εγκεφαλικά κύτταρα. Οι αυξημένες αποδόσεις και ο υγιής ύπνος είναι άμεσες συνέπειες της μουσικής στον έφηβο. Επιπλέον, η τέχνη μας κάνει πιο έξυπνους, προάγοντας την ευρηματικότητά μας και χαλαρώνοντας το σώμα μας. Η μουσική και η τέχνη αλλάζουν τη ψυχική μας διάθεση και αναπτύσσουν τη φαντασία και την παρατηρητικότητα.

Όλα αυτά έχουν ως άμεση συνέπεια οι έφηβοι που ασχολούνται με τις τέχνες και τη μουσική να διακρίνονται από χαρισματικότητα, υψηλή ευαισθησία και διορατικότητα. Η έμπνευση, το συναισθηματικό κύρος και η ειλικρίνεια είναι μερικά στοιχεία του χαρακτήρα των καλλιτεχνών, που τους κάνουν να ξεχωρίζουν.

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

Για άλλη μια φορά τίθεται θέμα αλλαγών στην εκπαίδευση. Για άλλη μια φορά κάποια ομάδα ανθρώπων θα προσπαθήσει να βελτιώσει την παιδεία. Οι άνθρωποι αυτοί όμως θα πρέπει να έχουν στο μυαλό τους ότι παιδεία δεν είναι απλά η γνώσεις ή απλά η απόλυτη εξειδίκευση σε έναν τομέα. Βασικός παράγοντας για την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας είναι η αγάπη για την τέχνη κάτι που μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση την βαρύτητας στα μαθήματα αισθητικής αγωγής και γενικά με την ύπαρξη αισθητικής στα σχολεία.

Ας δούμε πρώτα το τι μπορεί να μας προσφέρει η αισθητική αγωγή και γιατί είναι τόσο απαραίτητη.

Έχοντας αποκτήσει αισθητική αγωγή αυτόματα θα μπορούμε να μπούμε στον «κόσμο» της τέχνης, αποκτώντας την ικανότητα της παρακολούθησής της και της δημιουργίας της. Λαμβάνοντας υπ' όψιν μας τα βασικά χαρακτηριστικά των Ελλήνων μαθητών σήμερα, τα οποία είναι το άγχος και η συνεχής υπερένταση μπορούμε να πούμε πως η καλλιέργεια της αισθητικής αγωγής είναι μια λύση για όλα αυτά. Επιπλέον μας αναπτύσσει δεξιότητες, τις οποίες η απόλυτη εξειδίκευση που προωθεί το σχολείο για κάποιους θα ήταν πολυτέλεια, όπως η δεξιότητα ορθού χειρισμού του λόγου. Η ενασχόληση με τις τέχνες μας κάνει πιο δημιουργικούς πιο «ανοιχτόμυαλους» και πιο ολοκληρωμένους ανθρώπους.

Η έλλειψη της αισθητικής αγωγής φαίνεται στην «λατρεία» που δείχνουμε στα προϊόντα μαζικής κουλτούρας που κυριαρχούν σήμερα στα ΜΜΕ. Αν παρατηρήσουμε τους εαυτούς μας για λίγο θα διαπιστώσουμε πως καθημερινά ασχολούμαστε με τις ανοησίες που προβάλλουν τα ΜΜΕ. Μην έχοντας λάβει την κατάλληλη παιδεία δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε το ωραίο από το χαζό. Είμαστε αποδεδειγμένα τα μεγαλύτερα θύματα της μαζικής κουλτούρας που υπήρξαν ποτέ

στον πλανήτη. Και όλα αυτά γιατί κανείς δεν φρόντισε να μας μνήσει στην τέχνη και στην αναγνώριση του ωραίου και ωφέλιμου. Και επειδή όλα ξεκινούν από την παιδεία μόνο τα σχολεία θα μπορούσαν να μας δώσουν την δυνατότητα να αναγνωρίζουμε την ανούσια μαζική κουλτούρα με την ουσιαστική πνευματική καλλιέργεια.

Όλα αυτά σίγουρα θα πρέπει να είναι στο μυαλό των ανθρώπων που διαμορφώνουν τα εκπαιδευτικά συστήματα, ώστε οι άνθρωποι να γίνουν πιο ευαίσθητοποιημένοι, πιο καλαίσθητοι και λιγότερο επιρρεπής στην μαζική κουλτούρα. Ας μην στεκόμαστε όμως άλλο στην θεωρία. Πάμε να δούμε κάποιες προτάσεις για το πως μπορεί το εκπαιδευτικό σύστημα να εισάγει ομαλά την ουσιαστική αισθητική αγωγή στα σχολεία.

Αρχικά θα πρέπει να αναβαθμιστούν αρκετά τα ήδη υπάρχοντα μαθήματα αισθητικής αγωγής. Μαθήματα όπως η μουσική και τα καλλιτεχνικά δεν θα πρέπει να είναι πλέον απαξιωμένα από κανέναν. Ρίχνοντας μια ματιά σε άλλες χώρες μπορούμε να δούμε πως τέτοια μαθήματα έχουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Γιατί εμείς να μην ενδιαφερόμαστε για αυτά; Γιατί εμείς να μην έχουμε να κερδίσουμε τίποτα άλλο από το σχολείο εκτός από γνώσεις;

Η άποψη πως η αντιγραφή ξένων εκπαιδευτικών συστημάτων δεν θα ταίριαζε στην Ελληνική πραγματικότητα δεν με βρίσκει σύμφωνο. Γιατί να μην αντιγράψουμε ένα εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο οι μαθητές όχι μόνο έχουν υψηλές επιδόσεις και τεράστιες επιτυχίες, αλλά είναι και ευτυχισμένοι; Στα Ελληνικά σχολεία θα έπρεπε να υπήρχε περισσότερη φαντασία. Θα έπρεπε να υπήρχαν δραστήριοι μαθητές που να ήξεραν να κάνουν και άλλα πράγματα εκτός από το να διαβάζουν όλη μέρα. Θα έπρεπε να υπήρχαν μουσικά συγκροτήματα φτιαγμένα από μαθητές που θα οργάνωναν συναυλίες, ομάδες ζωγραφικής που θα οργάνωναν παρουσιάσεις, θεατρικές ομάδες που θα ανέβαζαν κάθε τόσο παραστάσεις ή ομάδες που θα οργάνωναν εκδηλώσεις συζητώντας διάφορα ενδιαφέροντα θέματα (δυστυχώς αυτή η εκδήλωση που παρακολουθείτε τώρα υπάρχει μόνο στην σφαίρα της φαντασίας!). Γιατί να μην υπάρχει αυτή η δημιουργικότητα εδώ;

Τα μαθήματα αισθητικής αγωγής όμως από μόνα τους δεν λένε τίποτα αν δεν υπάρχει και η κατάλληλη αισθητική στον χώρο του σχολείου. Τα ελληνικά σχολεία είναι φτιαγμένα από δυστυχισμένους για δυστυχισμένους ανθρώπους! Είναι αδύνατον ένα σχολείο να μεταδώσει την αισθητική στους μαθητές όταν οι σχολικές αίθουσες θυμίζουν αίθουσες νοσοκομείου; Τα σχολεία θα πρέπει να είναι καλαίσθητα βαμμένα με ευχάριστα χρώματα που θα ανεβάζουν την διάθεση των μαθητών. Στον προαύλιο χώρο θα πρέπει να κάνει αισθητή την παρουσία της η φύση για να θυμόμαστε που και που ότι ζούμε σε μια από τις ωραιότερες χώρες. Η καλή διάθεση που θα αποκτούν οι μαθητές σε τέτοια σχολικά περιβάλλοντα θα μεταφράζεται σε καλύτερες επιδόσεις και περισσότερη όρεξη για δημιουργία. Θεωρώ τέλος απαραίτητη την ύπαρξη μουσικής στα διαλείμματα. Σε ένα σχολείο στο οποίο ο μόνος ήχος που ακούγεται είναι ο άχαρος ήχος του κουδουνιού, η μουσική θα ανέβαζε την διάθεση των μαθητών κατακόρυφα, κάνοντάς τους πιο ήρεμους και πιο έτοιμους για την επόμενη ώρα.

Η μη ύπαρξη αισθητικής αγωγής δείχνει αδιαφορία και τίποτα άλλο. Δείχνει σχολεία που θέλουν να δημιουργήσουν ανθρώπους χωρίς χαμόγελο χωμένους κάτω από βιβλία που δεν αγαπούν το σχολείο και κατά συνέπεια την μάθηση. Και στο φινάλε τι θα έχουμε να θυμόμαστε από την σχολική μας ζωή; Προφανώς, εφόσον όλες αυτές οι ιδέες μοιάζουν άπιαστο όνειρο για την Ελλάδα ειδικά αυτή την εποχή, το μόνο που θα έχουμε να θυμόμαστε θα είναι οι αταξίες, οι κοπάνες και οι σχέσεις που θα έχουμε αναπτύξει μεταξύ μας. Τίποτα άλλο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εργασία των:
Σιώκη Αλίκης
Σκύφτη Νικολέτας
Σολομωνίδου Χρυσούλας
Φωτιάδου Παναγιώτας

Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει ανάγκη την τέχνη όσο την είχε από την αρχή και σε όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του, γιατί μέσα από αυτήν εκφράζει τα πάντα. Η τέχνη περιέχει τρεις αλληλένδετες παραμέτρους: το δημιουργό του έργου τέχνης, το ίδιο το έργο και το θεατή. Με την εκπαίδευση γνωρίζουμε διάφορες μεθόδους και τεχνικές, ασχολούμαστε με τα υλικά, τα μουσικά όργανα, πειραματιζόμαστε, και μαθαίνουμε να αξιολογούμε τα έργα μας.

Η αγάπη του ατόμου για τη φύση καταγράφεται στις τοπιογραφίες και τα έργα στο χώρο. Η πίστη στον ίδιο και τις δυνατότητές του αποδίδεται στις προτομές και τις προσωπογραφίες. Οι ενέργειές του, οι ιδέες και οι αξίες του παρουσιάζονται μέσα στα έργα τέχνης. Κάθε άνθρωπος μπορεί να είναι ένας καλλιτέχνης.

Με το μάθημα των Εικαστικών γνωρίζουμε τις Εικαστικές Τέχνες, οξύνουμε την παρατηρητικότητα μας και αναπτύσσουμε την κριτική μας ματιά. Μαθαίνουμε να διακρίνουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των έργων τέχνης, να διαμορφώνουμε προσωπικές απόψεις γύρω από τα έργα και τους δημιουργούς και να απολαμβάνουμε την καλλιτεχνική δημιουργία τόσο με το μυαλό μας όσο και με τις αισθήσεις μας.

Εικαστικά (Α και Β Δημοτικού), (Γ και Δ Δημοτικού)

Το διδακτικό πακέτο της Α' και Β' τάξης όπως και της Γ' και Δ' τάξης αποτελείται από τρία βιβλία που συνιστούν μόνο την αρχή, την εισαγωγή στον κόσμο της τέχνης. Κάθε ενότητα τους αποτελεί την αφορμή για περαιτέρω εμβάθυνση στο θέμα. Οι μαθητές σε κάθε ενότητα μπορούν να βρουν περισσότερο υλικό για κάθε καλλιτέχνη και είδος τέχνης, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους ανατρέχοντας σε διάφορες πηγές, όπως τα μουσεία, διάφορους φορείς, βιβλία και περιοδικά τέχνης, εγκυκλοπαίδειες και το διαδίκτυο.

Το περιεχόμενο χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες:

- Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται τα μορφικά στοιχεία (σημείο, γραμμή, σχήμα, χρώμα, μορφή), τα οποία είναι απαραίτητα για την κάθε δημιουργία. Οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα των στοιχείων αυτών που ανακαλύπτουν σε όλες τις επόμενες ενότητες και δημιουργίες.
- Στη δεύτερη ενότητα οι μαθητές διαπραγματεύονται θέματα που προέρχονται από την παρατήρηση της φύσης και των φυσικών φαινομένων. Παρατηρούν με προσοχή, προβληματίζονται και δημιουργούν με αφορμή τα θέματα της ενότητας.
- Τρίτη ενότητα. Η ενότητα διαπραγματεύεται μόνο εκείνες τις μορφές τέχνης που δεν υπάρχουν στις άλλες ενότητες.
- Στην τέταρτη ενότητα, οι μαθητές προσεγγίζουν καλλιτέχνες και έργα τέχνης.

Εικαστικά (Ε και ΣΤ Δημοτικού)

Το βιβλίο αυτό βοηθά τους μαθητές να παρατηρούν τον κόσμο γύρω τους προσεκτικά, να φαντάζονται και να δημιουργούν. Εφοδιασμένοι πια με εικόνες από

το περιβάλλον, ιδέες από έργα καλλιτεχνών, αλλά και έργα παιδιών, με απλά υλικά και τεχνικές, θα μπορούν να πειραματίζονται, να δημιουργούν έργα, με το δικό τους τρόπο. Έργα πρωτότυπα και μοναδικά, αφού ο καθένας είναι ξεχωριστός, έχει τις δικές του ιδέες, τα δικά του συναισθήματα και ικανότητες, αντιλαμβάνεται διαφορετικά τον κόσμο γύρω του και τον εκφράζει με το δικό του προσωπικό τρόπο.

Στόχος του μαθήματος είναι οι μαθητές:

- Να παρατηρούν, να ερευνούν, να πειραματίζονται και να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους στο χειρισμό απλών υλικών και μέσω των δημιουργώντας εικαστικά έργα.
- Να γνωρίσουν διάφορες τεχνικές και τρόπους, για να εκφράζονται με δημιουργικό τρόπο και να μεταβιβάζουν απόψεις, συναισθήματα και βιώματα.
- Να γνωρίσουν την ορολογία, τα σύμβολα, τα μορφικά στοιχεία και τις μορφές που χρησιμοποιούν οι εικαστικοί καλλιτέχνες και να εξοικειωθούν με αυτά.
- Να έχουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντι στα έργα τέχνης.
- Να γνωρίσουν τα ποικίλων μορφών εικαστικά έργα τέχνης, να τα κατανοήσουν, να τα αναλύσουν, να τα ερμηνεύσουν, να τα κρίνουν και να εκτιμήσουν την ελληνική και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Εικαστικά (Α Γυμνασίου)

Το μάθημα των Εικαστικών της Α' τάξης του Γυμνασίου, αποτελείται από 11 θεματικές ενότητες. Κάθε μία από τις έντεκα θεματικές ενότητες του βιβλίου του μαθητή, περιέχει τους παρακάτω γνωστικούς άξονες:

- Εξοικείωση με απλά μέσα και υλικά
- Μορφικά στοιχεία
- Θέμα-Περιεχόμενο-Νόημα
- Μορφές Εικαστικών Τεχνών
- Ιστορία της τέχνης - Καλλιτέχνες
- Αισθητική-Κριτική-Ανάλυση έργου

Με τη διδασκαλία των Εικαστικών στο Γυμνάσιο επιδιώκεται να καλλιεργηθεί:

- Η δημιουργικότητα και η δράση του μαθητή, η παραγωγή καλλιτεχνικού έργου από μέρους του, η συμμετοχή του στις εικαστικές τέχνες.
- Η γνώση και η χρήση των υλικών, των μέσων, των εργαλείων και των πηγών σε ποικίλες εικαστικές μορφές.
- Η ευαίσθητη ανταπόκριση, η κατανόηση, η κριτική προσέγγιση και η ανάλυση του εικαστικού έργου αλλά και του φαινομένου της Τέχνης γενικότερα.
- Η κατανόηση της πολιτιστικής διάστασης και της συμβολής της τέχνης στην εξέλιξη της κοινωνίας διαχρονικά και συγχρονικά

Εικαστικά (Β Γυμνασίου)

Το βιβλίο των Εικαστικών ασχολείται με τη δημιουργία των έργων και την αισθητική τους. Η ύλη του συνδυάζει θεωρία και πράξη και κατανέμεται σε 4 διδακτικές ενότητες:

- Η 1η ενότητα παρουσιάζει διάφορα υλικά και τεχνικές που χρησιμοποιούνται στις Εικαστικές τέχνες.
- Η 2η ενότητα ασχολείται με τις Εφαρμοσμένες τέχνες.
- Η 3η ενότητα εξετάζει μορφικά στοιχεία της εικαστικής γλώσσας.
- Η 4η ενότητα προσεγγίζει το έργο αναλυτικά και ως κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού το τοποθετεί μέσα στην Ιστορία της τέχνης.

Στο μάθημα επιδιώκεται ο μαθητής :

- Να βελτιώνει συνεχώς την ικανότητά του στη χρήση μέσων και τεχνικών.

- Να χρησιμοποιεί γνώσεις από την ιστορία της τέχνης και στοιχεία από έργα τέχνης στο δικό του έργο.
- Να κατανοεί σε βάθος την επίδραση που έχουν διάφοροι πολιτισμοί στην τέχνη.
- Να χρησιμοποιεί στα έργα του στοιχεία από διάφορες πηγές (μουσεία, εκθέσεις).
- Να αναλύει και να κρίνει διαφορετικές τεχνοτροπίες χρησιμοποιώντας κοινωνικά, πολιτικά, ψυχολογικά και ιστορικά στοιχεία.
- Να αναγνωρίζει τις ικανότητες που απαιτούνται για τα διάφορα καλλιτεχνικά επαγγέλματα και τα επαγγέλματα εφαρμογών της τέχνης.
- Να αναγνωρίζει την πολύπλευρη συμβολή του καλλιτέχνη στην κοινωνία.

Εικαστικά (Γ Γυμνασίου)

Το βιβλίο των Εικαστικών ασχολείται με τη δημιουργία έργων τέχνης και την αισθητική τους. Η ύλη του συνδυάζει θεωρία και πράξη και κατανέμεται σε 4 διδακτικές ενότητες:

- Η 1η ενότητα αναλύει Μορφικά Στοιχεία της εικαστικής γλώσσας.
- Η 2η ενότητα παρουσιάζει Εφαρμοσμένες Τέχνες και χρηστικά έργα.
- Η 3η ενότητα αναφέρεται στους τρόπους που οι Νέες Τεχνολογίες χρησιμοποιούνται από τις εικαστικές τέχνες και τη σύγχρονη δημιουργία.
- Τέλος η 4η ενότητα επεκτείνεται σε Σύγχρονες Μορφές Εικαστικών Τεχνών και ολοκληρώνεται με την θεωρητική προσέγγιση των ομοιοτήτων και των διαφορών των Καλών Τεχνών αλλά και του ρόλου τους στη διαμόρφωση του ανθρώπινου πολιτισμού.

Βασική επιδίωξη του μαθήματος είναι

- Να καλλιεργηθεί η δημιουργικότητα του μαθητή, η παραγωγή καλλιτεχνικού έργου, η συμμετοχή του στις εικαστικές τέχνες, η γνώση και η χρήση των υλικών, των μέσων, των εργαλείων και των πηγών σε ποικίλες εικαστικές μορφές.
- Η κατανόηση της πολιτιστικής διάστασης και η συμβολή των τεχνών στον πολιτισμό διαχρονικά και συγχρονικά.
- Οι μαθητές να μπορούν να κάνουν κριτική και να αξιολογούν τα δικά τους έργα και τα έργα των συμμαθητών τους, συνειδητοποιώντας πως υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές και απόψεις γύρω από τα έργα τέχνης.

Αισθητική Αγωγή – Μουσική

Η ιστορία της μουσικής ξεκινάει παράλληλα με την ανθρώπινη ύπαρξη και τον πολιτισμό. Η μουσική ήταν και είναι αναπόσπαστο μέρος της ζωής του ανθρώπου παίζοντας ιδιαίτερο και σημαντικό ρόλο σε όλες τις καθημερινές του δραστηριότητες από την αρχαιότητα ως σήμερα. Η ανάγκη για μουσική δημιουργία και έκφραση μέσω αυτής παρουσιάστηκε σε όλους τους λαούς και τους πολιτισμούς. Η μουσική έγινε μέσο έκφρασης και εξωτερίκευσης συναισθημάτων αποδίδοντας εικόνες και συγκινήσεις, μέσο επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, έγινε παράδοση και πολιτισμός μεταφέροντας μηνύματα και αξίες ανά τους αιώνες.

Σκοπός της μουσικής αγωγής είναι πρωταρχικά η ανάπτυξη και καλλιέργεια της ικανότητας για αισθητική απόλαυση κατά την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία μουσικής ως μιας από τις εκδηλώσεις καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας του ανθρώπου. Η μουσική αγωγή αποβλέπει στη γενικότερη καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των μαθητών, μέσα από την ακρόαση και τις μουσικές δραστηριότητες.

Μουσική (Α Δημοτικού),(Β Δημοτικού)

Τα βιβλία βοηθούν το μαθητή να αναπτύξει και να καλλιεργήσει την ικανότητα των παιδιών να απολαμβάνουν αισθητικά την μουσική, να μπορούν να εκτελέσουν ένα μουσικό κομμάτι και τέλος να μπορούν να δημιουργήσουν μουσική. Μέσω αυτού του σκοπού, η μουσική αγωγή αποβλέπει στη γενικότερη καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των μαθητών.

Τα βιβλία περιλαμβάνουν 25 θεματικές ενότητες. Μέσα από αυτές θα πρέπει να ασκηθούν οι μαθητές, ώστε να τραγουδούν ορθά, να κατανοήσουν βασικά στοιχεία και βασικές έννοιες της θεωρίας και της ιστορίας της μουσικής, να έλθουν σε επαφή με τη μουσική παράδοση και να εκτιμήσουν την αξία της. Να αναπτύξουν τις μουσικές ικανότητές τους, να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της μουσικής με τις άλλες τέχνες και να αναπτύξουν, μέσω της μουσικής, πνεύμα συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας, στοιχείων απαραίτητων για την κοινωνικοποίησή τους.

Οι μαθητές επιδιώκεται:

- Να αναπτύξουν θετική στάση και αγάπη προς τη μουσική.
- Να εκτελούν απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.
- Να τραγουδούν ομαδικά διάφορα τραγούδια.
- Να παίζουν μια ποικιλία απλών οργάνων ελέγχοντας σε κάποιο βαθμό τους παραγόμενους ήχους.
- Να αναγνωρίζουν και ταυτίζουν με εικόνες ήχους της φύσης, του αστικού εργασιακού περιβάλλοντος και της φωνής των ζώων.
- Να συνδυάζουν ήχους για να παράγουν απλές συνθέσεις.
- Να καταγράφουν τη μουσική τους για να τη θυμούνται αργότερα, χρησιμοποιώντας κατάλληλα μέσα.
- Να ακούν προσεκτικά διάφορα είδη μουσικής και να αναγνωρίζουν τα βασικά τους στοιχεία.

Μουσική (Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού)

Ο μαθητής έρχεται σε επαφή με βασικές αρχές, έννοιες και στοιχεία της μουσικής, όπως: ο παλμός, η ένταση, ο ρυθμός, το τονικό ύψος, η διάρκεια, η ταχύτητα, η χροιά. Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από το τραγούδι, τη μουσική ακρόαση, τη μουσικής εκτέλεση (διαμέσου της φωνής, των μουσικών οργάνων, των παιχνιδιών με το σώμα, της κίνησης και της επικοινωνίας), κατανοώντας παράλληλα τη σημασία της μουσικής τόσο στο χώρο όσο και στο χρόνο.

Ειδικότερα οι μαθητές επιδιώκεται:

- Να ερμηνεύουν πιο πολύπλοκα ρυθμικά σχήματα με βάση μουσικά σύμβολα, κατανοώντας τα στοιχεία της μουσικής σημειογραφίας.
- Να δημιουργούν και να καταγράφουν συνθέσεις, κατανοώντας τα μουσικά σύμβολα.
- Να ακούν προσεκτικά μουσική, να αναγνωρίζουν τα βασικά της στοιχεία και να τα ξεχωρίζουν με αυξανόμενη ακρίβεια.
- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά διαφόρων μουσικών ειδών και να αιτιολογούν τις προτιμήσεις τους χρησιμοποιώντας απλούς όρους.
- Να οργανώνουν τα μουσικά στοιχεία (τονικό ύψος, διάρκεια, κ.λπ.) σε μουσικές δομές και να τα χρησιμοποιούν για να μεταδώσουν διαφορετικές ψυχικές διαθέσεις.
- Να κατανοήσουν ότι η μουσική παράγεται με διαφορετικούς τρόπους και περιγράφεται μέσω εδραιωμένης και επινοημένης μουσικής σημειογραφίας.
- Να κατανοήσουν την επίδραση που ασκεί ο χρόνος και ο χώρος στη δημιουργία, εκτέλεση και ακρόαση της μουσικής.

Μουσική (Ε Δημοτικού), (ΣΤ Δημοτικού)

Οι μαθητές μέσα από τις θεματικές ενότητες του βιβλίου της Ε' Δημοτικού θα γνωρίσουν τη μουσική από πολλές μακρινές και κοντινές χώρες. Ταυτόχρονα θα ανακαλύψουν τις ευαισθησίες τους και τις δημιουργικές δυνατότητές τους.

Το βιβλίο της μουσικής της ΣΤ' Δημοτικού περιλαμβάνει πολλά μουσικά παιχνίδια που θα τα βιώσει ο μαθητής με όλο του το σώμα, πρωτότυπες κατασκευές και δραστηριότητες που θα τον παρακινήσουν να αυτοσχεδιάσει, να δημιουργήσει, να χαρεί και να ψυχαγωγηθεί.

- Η ανάπτυξη και καλλιέργεια της ικανότητας για αισθητική απόλαυση κατά την ακρόαση.
- Η εκτέλεση και δημιουργία μουσικής ως μιας από τις εκδηλώσεις καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας του ανθρώπου.
- Η γενικότερη καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των μαθητών.

Μουσική (Α Γυμνασίου), (Β Γυμνασίου)

Μέσα από τις σελίδες των βιβλίων της Μουσικής δημιουργούνται οι συνθήκες για να περιπλανηθεί ο μαθητής σε κόσμους καινούριους και παλιούς, να συνθέσει, να παίξει με τους ήχους και τους ρυθμούς, να πειραματιστεί με διάφορα υλικά και μέσα της μουσικής, να χρησιμοποιήσει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, να προβληματιστεί δημιουργικά

Με τη διδασκαλία της Μουσικής στο Γυμνάσιο επιδιώκονται οι παρακάτω σκοποί:

- Να αναπτυχθεί η ακουστική ικανότητα των μαθητών.
- Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί η επιθυμία να τραγουδούν με τονική ακρίβεια.
- Να μάθουν τα σύμβολα της μουσικής και να τα χρησιμοποιούν για αναπαραγωγή και δημιουργία μουσικής.
- Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί, στο μέτρο του δυνατού για κάθε μαθητή, η ικανότητα αναπαραγωγής (εκτέλεσης) και δημιουργίας (σύνθεσης) μουσικής με σκοπό την προσωπική ικανοποίηση και την επικοινωνία με τους άλλους.
- Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τα βασικά στοιχεία και έννοιες της θεωρίας, της μορφολογίας και της ιστορίας της μουσικής.
- Να απολαμβάνουν την καλή μουσική, να την εκτιμούν και να επιδιώκουν να την ακούν

Μουσική (Γ Γυμνασίου)

Αυτή τη σχολική χρονιά οι μαθητές θα γνωρίσουν τα σύγχρονα ρεύματα μουσικής δημιουργίας από τον ελληνικό και τον παγκόσμιο μουσικό χάρτη. Παράλληλα, θα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν σύγχρονες μουσικές, να εκφραστούν και να εκφράσουν την άποψή τους γι' αυτές.

Με το βιβλίο της Γ' Γυμνασίου επιδιώκονται οι παρακάτω σκοποί:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τις παλαιότερες μορφές της νεοελληνικής εθνικής μουσικής παράδοσης (το δημοτικό τραγούδι και το βυζαντινό εκκλησιαστικό μέλος) και να καλλιεργηθεί η αγάπη τους προς αυτές.
- Να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά άλλων λαών.
- Να καλλιεργήσουν την ικανότητά τους να αξιολογούν και να επιλέγουν συνθέσεις της λαϊκής μουσικής.
- Να αναπτύξουν τις ατομικές τους μουσικές ικανότητες.
- Να συνδέσουν τη μουσική με τις άλλες τέχνες και τα άλλα γνωστικά αντικείμενα.

- Να χρησιμοποιούν τη μουσική για να αναπτύσσουν πνεύμα ομαδικότητας, συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας.
- Να γνωρίσουν και να χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία για θέματα μουσικής.

Θεατρική Αγωγή (Ε και ΣΤ Δημοτικού)

Το μάθημα αυτό στηρίζεται στην ιδέα και στις απαιτήσεις ενός παιχνιδιού. Είμαστε εδώ για να παίξουμε ένα μαγικό παιχνίδι. Όπως σ' ένα ομαδικό παιχνίδι σεβόμαστε την ομάδα και τηρούμε τους κανόνες του παιχνιδιού, έτσι κι εδώ συμπεριφερόμαστε ανάλογα.

- Να εξερευνήσει ο μαθητής το σώμα του στο χώρο και να αναπτύξει σχέση με το ρυθμό.
- Να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και να ενταχθεί στην ομάδα.
- Να κατακτήσει τις γλωσσικές και εκφραστικές του ικανότητες με την αφήγηση, τον αυτοσχέδιο διάλογο και τις διάφορες μορφές δραματικής τέχνης.

ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΜΕ

Εργασία των:
Σαββίδη Όλγας
Σαλτιμένου Σταυρούλας
Σιδηρά Άννας-Μαρίας

Το υπουργείο τα τελευταία χρόνια εισήγαγε δύο νέα μαθήματα: εκείνο της μουσικής και των εικαστικών. Η τέχνη και ο πολιτισμός είναι τα βασικά εργαλεία διδασκαλίας στα σχολεία, γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό τα παιδιά να εξοικειώνονται από μικρά με αυτά. Παρόλα αυτά η ποιότητα των εικαστικών-μουσικών εργαστηρίων καθώς και τα σχολικά βιβλία είναι ανεπαρκή, καθώς τα περισσότερα ελληνικά σχολεία δεν έχουν τη δυνατότητα να τα αναβαθμίσουν. Έτσι θα λέγαμε ότι είναι επείγουσα η ανάγκη το κράτος να αναδιαμορφώσει την ήδη υπάρχουσα κατάσταση στην εικαστική παιδεία και να την προσαρμόσει στις τρέχουσες εξελίξεις.

Τι ωραία θα ήταν η πραγματικότητα, αν όλα όσα αναφέρονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ήταν αληθινά, αλλά και τι μουντή και γκριζα θα ήταν η πραγματικότητα, αν στηριζόμασταν στα ακούσματα γνωστών και μη εξαιρετέων «δημοσιογράφων». Πολύπλευρος και σημαντικός ο ρόλος των ΜΜΕ.

Κανείς δεν αντιλέγει ότι η εκφερόμενη άποψη όλων μας είναι υποκειμενική. Μόνο που ξεχνάμε το ηθικό μέρος. Ξεχνάμε ότι, η νεολαία μας έχει ανάγκη από ηθικές αξίες. Ξεχνάμε ότι, οι άνθρωποι που βρίσκονται «μπροστά» και εκφέρουν δημόσιο λόγο, όπως οι πολιτικοί και οι δημοσιογράφοι, έχουν καθήκον με τη στάση τους να αποτελούν παράδειγμα τόσο με τη ζωή τους όσο και με το ήθος τους.

Δεν μπορούν να μειώνουν την προσωπικότητα των πολιτών που θέλουν να εκφραστούν, δεν μπορούν να ασκούν ψυχολογική βία, δεν μπορούν να προσβάλουν και να μειώνουν όσους έχουν αντίθετη άποψη από αυτούς, δεν μπορούν και να δίνουν αξία σε ασημαντότητες, δεν μπορούν να σπιλώνουν την τιμή και την αξιοπρέπεια απλών συμπολιτών μας, δεν μπορούν να χειρίζονται ανθρώπους σαν μαριονέτες για να μπορέσουν αν περάσουν τα δικά θέλω και τα δικά τους πρέπει.

Είναι πρωτοφανές αυτό το φαινόμενο. Να υπάρχουν δημοσιογράφοι που καταρρίπτουν κάθε έννοια δεοντολογίας κάθε αντικειμενικότητας μόνο και μόνο γιατί εξαρτώνται από τους εργοδότες τους, οι οποίοι είναι οι κατέχοντες της τοπικής εξουσία. Αλλοίμονο εάν η απεικόνιση της πραγματικότητας πρέπει να ταιριάζει με τη δική τους.

BODY ART

Εργασία των:

Συμεωνίδου Ευθυμίας

Χασάπη Χριστίνας

Χατζηκωνσταντινίδου Δήμητρας

Το τατουάζ θεωρείται πλέον μορφή τέχνης από τους περισσότερους. Άνθρωποι κάθε ηλικίας και κοινωνικής τάξης μπορούν εύκολα να ζωγραφίσουν στο σώμα τους το σχέδιο της αρεσκείας τους. Η σημερινή πραγματικότητα όμως σε καμία περίπτωση δεν μαρτυράει και το ξεκίνημα της προσπάθειας αυτής ειδικά στη χώρα μας. Λίγο μετά τα μέσα του αιώνα, ναυτικοί κυρίως με πολλά ταξίδια στο εξωτερικό μεταφέρουν τη ζωγραφική του σώματος και στην Ελλάδα. Άτομα από χαμηλή οικονομική και κοινωνική τάξη γίνονται οι πρωτεργάτες της νέας αυτής συνήθειας, που τότε δεν ήταν φυσικά μόδα. Το τατουάζ με τον καιρό θα αφήσει τους ναυτικούς και τα καταστρώματα και θα βρει πρόσφορο έδαφος στην εργατική τάξη. Το αυστηρό όμως πολιτικό καθεστώς και η ανέτοιμη ελληνική κοινωνία το καθιστούν απαγορευτικό και παρατηρούνται ακόμη και διώξεις ατόμων που γνώριζαν ως κάποιον βαθμό να χτυπούν τατουάζ. Τα χρόνια περνούν και αυτή η μορφή τέχνης σε αντίθεση με άλλες παραμένει στάσιμη. Ο ερασιτεχνισμός και ο πειραματισμός επίδοξων καλλιτεχνών σε ανθρώπινα σώματα κυριαρχούν. Ζωντανή απόδειξη για το γεγονός αυτό είναι τα σχέδια και τα χρώματα που έγιναν και χρησιμοποιήθηκαν τότε, και υπάρχουν ακόμα στους σημερινούς μεσήλικες.

Στο ξημέρωμα της δεκαετίας του '70 κάποιοι θα προσπαθήσουν να δώσουν μια πιο επαγγελματική βάση και επιτέλους να υπάρξει μια εξέλιξη στον χώρο, που μέχρι τότε βασιζόταν σε αυτοσχέδια συστήματα και πειραματισμούς. Η προσπάθεια αυτή δεν απέδωσε και μάλιστα η ελληνική κοινωνία παρουσιάστηκε ανέτοιμη για ακόμη μία φορά, ακόμα και όταν το στρατιωτικό καθεστώς κατέρρευσε σαν χάρτινος πύργος και έδωσε την σκυτάλη στην νεογέννητη τότε ελληνική δημοκρατία.

Η επιμονή και η αγάπη ορισμένων και ολίγων θα βρουν πρόσφορο έδαφος στην αρχή της δεκαετίας του '80, όπου πλέον ο πάγος της προκατάληψης αρχίζει να σπάει. Σε αυτό βοηθάει και η συστηματική προσπάθεια που γίνεται η οποία φαίνεται κυρίως μέσα από την ποικιλία των σχεδίων και την ποιότητα αυτών. Πολλοί καλλιτέχνες από το χώρο της μουσικής και του θεάματος δεν διστάζουν να «στολίσουν» το σώμα τους. Την εποχή εκείνη στην ελληνική κοινωνία ο κινηματογράφος αλλά και η τηλεόραση, η οποία μπαίνει με ταχύτατους ρυθμούς σε κάθε σπίτι, επηρεάζουν το αίσθημα της κοινής γνώμης. Πολλοί νέοι καθοδηγούμενοι από τα γούστα των πρότυπων τους θα οδηγηθούν σε κάποια από τα σχετικά λίγα μαγαζιά που υπήρχαν μέχρι τότε για να αποκτήσουν όχι πλέον ένα μόνιμο σημάδι αλλά ένα ανεξίτηλο στολίδι. Τα χρόνια που θα ακολουθήσουν σίγουρα βγάζουν το τατουάζ από την στασιμότητα και ωθούν πολλούς νέους να μπουν στον χώρο και να μάθουν τα μυστικά αυτής της τέχνης. Φθάνοντας στο σήμερα πολλά πράγματα έχουν αλλάξει. Τα περιοδικά που κυκλοφορούν, οι ιστοσελίδες στο Internet καθώς και τα σεμινάρια βοηθούν τους επαγγελματίες και ταυτόχρονα εμάς, τον απλό κόσμο να απολαμβάνουμε την άνεση ενός ποιοτικού τατουάζ και τον ευχάριστο προβληματισμό της επιλογής του σχεδίου της αρεσκείας μας ανάμεσα από χιλιάδες που υπάρχουν. Πρωτοπόροι στο είδος είναι οι Αμερικάνοι καλλιτέχνες και από την πλευρά της Ευρώπης οι Γάλλοι, οι οποίοι κυριαρχούν στους περισσότερους από τους διαγωνισμούς. Εμπιστοσύνη όμως θα πρέπει να έχουμε σε Γερμανούς και Ελβετούς οι οποίοι έχουν ασχοληθεί αρκετά και

οι δουλειές τους σίγουρα είναι πέραν του ικανοποιητικού. Άξια αναγνώρισης όμως είναι και η προσπάθεια που γίνεται στη χώρα μας, και οι εποχές που πολλοί κατέφευγαν σε άλλα κράτη για να έχουν ένα σίγουρο αποτέλεσμα στο τατουάζ τους, έχουν περάσει.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΧΡΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Εργασία των:
Σεβλίδου Χριστίνας
Σεμπελίδου Σοφίας
Τσαγιοπούλου Σοφίας

ΚΟΚΚΙΝΟ: Χρώμα της δράσης, θερμό (καυτό) που πυρπολεί και αναζωογονεί. Συνδέεται με την ενεργητικότητα, τη ζωτικότητα, τη σεξουαλικότητα, το ενδιαφέρον για την ζωή, την ευτυχία, τον αυθορμητισμό, την διέγερση, τον κίνδυνο, την επιθετικότητα, την φιλοδοξία, την επαναστατικότητα αλλά ... και την αγάπη. Προκαλεί ζοηρότητα και θεωρείται χρώμα της φωτιάς, του πολέμου, του αίματος και της θυσίας. Φέρνει έξαψη, σαρκικό πόθο, έρωτα και διεγείρει τις αισθήσεις. Ακόμα, είναι χρώμα του πειρασμού, της αμαρτίας, της ντροπής αλλά και της πρόσκλησης για την απόκτηση γνώσης. Χαρίζει δύναμη, διεγείρει, αλλά και εκνευρίζει. Αυξάνει την θέληση για ζωή ενώ προκαλεί ζεστασιά, χαρά και διευκολύνει την έκφραση των αισθημάτων. Όσοι το προτιμούν θέλουν να ξεχωρίζουν αλλά κουράζει όταν χρησιμοποιείται συχνά. Ακόμα, δηλώνει επικοινωνία, εμπύχωση, κίνηση, εξωστρέφεια και εκτόνωση. Στην αρνητική του όψη διεγείρει τον φόβο, προκαλεί ανεξέλεγκτα συναισθήματα, κυκλοθυμία εγωκεντρισμό, λαγνεία αλλά ...και οργή. Ωστόσο, είναι το χρώμα -φάρμακο για χαμηλή ζωτικότητα και κακή κυκλοφορία του αίματος. Ενοχλεί τα άτομα με νευρώσεις και ψυχικές διαταραχές. Επίσης, κόκκινο χρώμα χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες στους ναούς τους μαζί με το μπλε και το χρυσό.

ΠΟΡΦΥΡΟ: Χρώμα πνευματικό, ιερατικό αλλά και βασιλικό - αυτοκρατορικό. Εμπνέει σεβασμό, εξουσία αλλά κρύβει κάποιο μυστήριο. Δηλώνει την υπερηφάνεια, την αλήθεια, τη δικαιοσύνη, ενώ φανερώνει τις καλλιτεχνικές τάσεις. Η πορφύρα ήταν από παλιά τελετουργικό ένδυμα βασιλέων, ιερέων και ανώτατων αρχόντων. Ακόμα, δηλώνει επισημότητα και εγκράτεια. Γενικά, είναι το χρώμα της τελετουργίας για τις θεότητες του κάτω κόσμου.

ΦΟΥΞΙΑ: Χρώμα που εκφράζει τη τόλμη, την φιλοδοξία, την αυτογνωσία, τα ελεγχόμενα πάθη και συναισθήματα. Γενικά, όσοι αποφεύγουν το φούξια χρώμα χαρακτηρίζονται από αδιαλλαξία, δεν συμβιβάζονται εύκολα ενώ αρνούνται να εκφράσουν τα συναισθήματα τους.

ΡΟΖ: Χρώμα που χαρακτηρίζεται από θηλυκότητα, τρυφερότητα, παιδικότητα και αθωότητα. Γενικά, όσοι το αποφεύγουν χαρακτηρίζονται από δυσκολία να αποδεχτούν την θηλυκή τους πλευρά και να εκφράσουν συναισθήματα τρυφερότητας και αγάπης.

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ: Χρώμα ενδιάμεσο (που αποτελεί την ένωση του κόκκινου και του κίτρινου χρώματος) που εμπνέει, ισορροπεί και απελευθερώνει. Θεωρείται θερμό (ζεστό), και εκφράζει μετάλλαξη. Είναι το χρώμα των ιδεών και της φαντασίας. Συμβολίζει την πολυτέλεια, την λαμπρότητα και την ευτυχία. Διεγείρει την δημιουργικότητα και φανερώνει φιλοδοξία και ενεργητικότητα ενώ όσοι το προτιμούν χαρακτηρίζονται από ροπή στις διασκεδάσεις, τάση στην άνεση, την αφθονία, την απόλαυση, την θέρμη, την κοινωνικότητα, το δυναμισμό, την υπερηφάνεια και την ανεξαρτησία. Όσοι, το αποφεύγουν πάλι, είναι πιθανό να έχουν καταπιεσμένα σεξουαλικά συναισθήματα. Γενικά, μετριάζει το πάθος μετατρέποντάς το σε τρυφερότητα και γλυκύτητα. Χαρίζει ζεστασιά και δημιουργεί ευχάριστη διάθεση ενώ εκφράζει ωριμότητα συναισθημάτων και θαλπωρή. Διώχνει την θλίψη

(καλό αντικαταθλιπτικό), χαλαρώνει και ανακουφίζει. Χρώμα που δημιουργεί διάθεση για νέες εμπειρίες. Επίσης, αυξάνει τις πωλήσεις σε χώρους καταστημάτων και εμπνέει εμπιστοσύνη. Είναι χρώμα θρέψης, γι' αυτό και πολλά φρούτα έχουν πορτοκαλί χρώμα. Ακόμα, έχει αποδειχθεί ότι το πορτοκαλί χρώμα επιταχύνει στην ανάπτυξη του φυτικού βασιλείου.

ΚΙΤΡΙΝΟ: Χρώμα ηλιακό, φωτεινό, ζεστό (όχι, θερμό με την έννοια του κόκκινου χρώματος) που δείχνει σοφία, κατανόηση, νιότη, ζωντάνια, ενεργητικότητα, ευτυχία, περιέργεια, ευελιξία, πρόοδο, ροπή στην διασκέδαση, επικοινωνία, έντονη διαισθητική αντίληψη, διανοήση, καθαρότητα συναισθημάτων και πλήρης απελευθέρωση από πάθη. Επίσης, χρώμα που τυφλώνει, εντυπωσιάζει, αποκαλύπτει αλλά ...και εμπνέει. Εκφράζει τη νεότητα, την χαρά και καθαρίζει το νου που εξαγνίζει τις σκέψεις. Είναι αντικαταθλιπτικό και ιδανικό για χώρους εργασίας, ενώ στις απαλές αποχρώσεις του ξεκουράζει. Συνδέεται όμως πολλές φορές με την απάτη, τη δειλία και την ζήλια. Στην χρυσαφένια του απόχρωση (χρυσοκίτρινο) αντιπροσωπεύει την πνευματική τελείωση και την ηρεμία. Ακόμα, χρησιμοποιείται πολύ στην θρησκευτική ζωγραφική, στο φωτοστέφανο των αγίων, ενώ το άτονο κίτρινο έχει χρησιμοποιηθεί ως χρώμα προδοσίας στην απεικόνιση του Ιούδα. Το σκοτεινό (σκούρο η «λασπωμένο») κίτρινο συμβολίζει το δόλο, την προδοσία, την φιλοδοξία, τη μυστικοπάθεια, την απιστία και την φιλαργυρία. Γενικότερα, όσοι αποφεύγουν το κίτρινο χρώμα, έχουν την τάση να απογοητεύονται εύκολα ενώ προσπαθούν να «εξηγήσουν» τα ανεξήγητα συναισθήματα τους με την λογική.

ΠΡΑΣΙΝΟ: Χρώμα ουδέτερο (που αποτελεί την ένωση του κίτρινου και του μπλε χρώματος) όπου εκφράζει την ενέργεια, την εκδήλωση, την ζωή, τον θάνατο, την νιότη, την ελπίδα, την χαρά, την αρμονία, την τάση για ανάπαυση, την άνεση, την θαλπωρή, την γαλουχία, την βλάστηση, την ανάπτυξη, την γονιμότητα, την ωριμότητα, τη συγκομιδή του καρπού και τη νέα ζωή. Συμβολικά είναι διαφορούμενο χρώμα. Γενικότερα συμβολίζει, την φύση (σε όλη της την έκταση και το μεγαλείο), την 'Ανοιξη, την ανάπτυξη, τον πολλαπλασιασμό, την αναπαραγωγή, την ευημερία, την ειρήνη, την συναδελφικότητα, την συμφιλίωση και την συνεργασία. Δημιουργεί τη διάθεση να συμβουλευούμε τους άλλους για θέματα ηθικής ενώ ενθαρρύνει την διάθεση για απόκτηση χρήματος και αγάπης. Ακόμα...είναι χρώμα κατευναστικό, επουλωτικό, με θεραπευτική δύναμη ενώ χρησιμεύει και ως βάλσαμο για άτομα που είναι κουρασμένα σωματικά η διανοητικά. Αρνητικά αντιπροσωπεύει τον εγωισμό, τη ζήλια, την οκνηρία και την ανοησία. Ωστόσο, αποτελεί μυστικιστικό χρώμα και εκφράζει την ένωση του ουρανού και της γης. Γενικά, όσοι το αποφεύγουν χαρακτηρίζονται από προτίμηση στην ανεξαρτησία παρά στην αφοσίωση και την οικογενειακή ζωή ενώ είναι άτομα που «δεν μπορούν» να δοθούν και να αφιερωθούν ολοκληρωτικά σε έναν άλλο άνθρωπο.

ΠΡΑΣΙΝΟ ΑΝΟΙΧΤΟ: Χρώμα της φύσης και της ειρήνης. Εκφράζει την κοινωνική διάθεση, την ειλικρίνεια, την αγάπη για την οικογένεια και την ευαισθησία σε θέματα ηθικής. Γενικά, απαλύνει τα προβλήματα και ξεκουράζει. Στην αρνητική του έκφραση υποδηλώνει δισταγμό και αναποφασιστικότητα.

GRAFFITI

Τέχνη του δρόμου και έφηβοι

Εργασία των:

Σταυροπούλου Χριστίνας

Συμεωνίδη Λάζαρου

Χαρέλα Κωνσταντίνου

Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να μιλήσει κανείς για το γκραφίτι είναι πολλοί και διαφορετικοί. Θα ήθελα να σημειώσω ότι ο όρος γκραφίτι είναι πολύ ευρύς και μπορεί να είναι από πολύ γενικός ως πολύ ειδικός, ότι η πράξη του έχει ποικίλες εκδοχές, τόσο σήμερα όσο και σε περασμένους αιώνες, ή στην αρχαιότητα, και ότι ο καθένας το αντιλαμβάνεται διαφορετικά. Για τη συνέχεια του κειμένου θα θεωρήσουμε γκραφίτι την κουλτούρα και μορφή τέχνης που δημιουργήθηκε με βάση το γράψιμο ονομάτων και τη χρήση του σπρέι στα τέλη της δεκαετίας του '60, στις αστικές συνθήκες της Φιλαδέλφειας και της Νέας Υόρκης, που μέχρι το 1980, σε πρώτο βαθμό σχεδόν «ολοκληρώνεται» ως μορφή και φόρμα, για να αρχίσει να διαδίδεται σε όλον τον κόσμο, και τελικά συνεχώς να εξελίσσεται.

Αυτή η νεανική κουλτούρα-μορφή τέχνης, στην περιγραφή της, στην εξέτασή της, στο ζήσιμό της και στην πράξη της είναι εξαιρετικά σύνθετη και κυρίως αντιφατική, ενώ κάθε απόπειρα ερμηνείας, όπως και κάθε άποψη ή κριτική, χαρακτηρίζεται από σχετικότητα. Αυτό φαντάζομαι μπορεί να το διαπιστώσει κανείς εύκολα μετά από λίγη έρευνα, παρατήρηση ή μία απλή συζήτηση.

Πριν εστιάσουμε την προσοχή μας στην Ελλάδα, ας προσπαθήσουμε να δούμε ποια μπορεί να είναι τα κριτήρια με τα οποία θα μπορούσε να κρίνει κανείς το επίπεδο του γκραφίτι και της street art σε μία περιοχή του κόσμου και σε μία χρονική περίοδο. Ένα μέτρο μπορεί να είναι οι εκθέσεις που γίνονται σε γκαλερί ή μουσεία, οι εκθέσεις και εκδηλώσεις που διοργανώνονται από κρατικούς φορείς, ιδιώτες και ιδρύματα, οι εκδόσεις μεγάλων εκδοτικών οίκων, η προβολή τους στον Τύπο, τα ζωγραφισμένα-διακοσμημένα (εσωτερικά και εξωτερικά) με γκραφίτι μαγαζιά και οι επιγραφές τους, ή και η γενικευμένη χρήση της εικόνας του ή αναφορών του στη μόδα, τη γραφιστική και τη διαφήμιση, αλλά και η συνολική επιρροή τους στη σύγχρονη (πρώτα παγκόσμια, και μετά τοπική) οπτική κουλτούρα και τα δάνειά τους σε άλλες εικαστικές τέχνες. Ένα άλλο μέτρο είναι ο αριθμός των γκραφίτι writers ή artists και η αφοσίωση και διάρκειά τους, οι δουλειές τους στην πόλη, η ποσότητα του tagging και bombing, τα βαμμένα τρένα, οι παράνομα ζωγραφισμένοι τοίχοι, ο αριθμός των παραχωρημένων τοίχων που μπορεί κανείς να βάλει νόμιμα, ο αριθμός των κλήσεων στην αστυνομία ή οι συλλήψεις, η συχνότητα σβησίματος των γκραφίτι και αποκαθήλωσης των εγκαταστάσεων. Άλλα κριτήρια είναι οι διοργανώσεις τζαμ, εκθέσεων και εκδηλώσεων από τους ίδιους τους writers, τα έντυπα (φανζίν-περιοδικά), όπως και οι αυτοσχέδιες ταινίες-ντοκιμαντέρ που βγαίνουν μέσα από τη σκηνή, αλλά και η ατμόσφαιρα και οι σχέσεις που δημιουργούνται συνολικά σε μία τοπική ή εγχώρια σκηνή και η ανταπόκρισή τους στις απαιτήσεις της κληρονομιάς της γκραφίτι κουλτούρας. Επίσης, οι τάσεις μέσα στο ίδιο το γκραφίτι, η ποικιλία και η θεματολογία του, οι writers που φεύγουν (και διαπρέπουν) έξω, όπως και οι ξένοι που επισκέπτονται τη χώρα. Συνολικότερα, μπορεί να είναι και η αποδοχή, αδιαφορία, ή εναντίωση της κοινωνίας απέναντι στις επεμβάσεις των (κατά κανόνα) νεαρών γκραφιτάδων, και η γενικότερη χρήση και μαζικότερη ύπαρξη-ποικιλότητα παρουσία του γκραφίτι και της street art στη ζωή ανθρώπων, στο λεξιλόγιο και στην

καθημερινότητά τους. Επίσης, είναι πάντα χρήσιμη και μία σύγκριση με την κατάσταση που επικρατεί σε άλλες χώρες, η οποία είναι πάλι πολυδιάστατη.

Δίνοντας περισσότερο βάρος στη δημιουργία στο δρόμο και στην ατμόσφαιρα και στην κινητικότητα της σκηνης, όλα τα άλλα στοιχεία-«μέτρα» είναι και αυτά απαραίτητα (αν και όχι επακριβώς υπολογίσιμα) που πρέπει να συνεκτιμηθούν για να σχηματίσει κανείς μία μερική εικόνα για την κίνηση του γκραφίτι και της street art σε μία χώρα. Και αν στα παραπάνω προστεθεί και το ζήτημα της ποιότητας καταλαβαίνει κανείς πόσο πιο σχετικά και πολύπλοκα είναι τα πράγματα προκειμένου να εκτιμηθεί η συνολική παρουσία τους.

Για την κατάσταση στον ελληνικό χώρο θα αποφύγω την κριτική της ίδιας της καλλιτεχνικής παραγωγής, των τεχνικών, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των έργων, των στυλ και της θεματολογίας. Θα αρκεστώ να περιγράψω κλίμα και τάσεις στο 1998, στο 2008, και λίγο στο μεσοδιάστημα. Επίσης θα αποφύγω να αναφερθώ σε ονόματα, γιατί δεν είναι της ώρας και γιατί δε θα αναφερθούν πολλοί που θα το άξιζαν (οπότε θα βρεθούν αδικημένοι), αποφεύγοντας έτσι και τη χροιά ενός ιστορικού κειμένου. Αυτό δεν θα ήταν εύκολο σε ένα σύντομο κείμενο χωρίς εικόνες, και δεν είναι και ο σκοπός μου. Θα μπορούσα μόνο να «γλιτώσω» χρησιμοποιώντας λόγια άλλου: δεν υπάρχει μία ιστορία του γκραφίτι αλλά πολλές. Κάθε γειτονιά, κάθε περιοχή, κάθε πόλη (όπως και κάθε χρονική περίοδος) έχει τις δικές της ιστορίες και τους δικούς της ήρωες.

Όσον αφορά την κριτική, τουλάχιστον μέχρι τώρα οι κριτικοί τέχνης δεν είχαν θέση (και λόγο) στο γκραφίτι και αδυνατούσαν πρώτα να καταλάβουν, και έπειτα να κρίνουν ένα «κομμάτι» γκραφίτι. Τους έλειπε η εμπειρία και η γνώση, οι πολλές εικόνες από έργα, η επαφή με τις ιστορίες και τη «φιλοσοφία» των writers, αλλά και το όλο κοινωνικό πλαίσιο. Πολύ δύσκολα θα μπορούσαν να διακρίνουν τη συνολική πρωτοτυπία, το αν κάποιος αντέγραψε κάποιον, ή την επικινδυνότητα του στόχου (του σημείου επέμβασης) και τις «κρυφές» αναφορές σε κώδικες του γκραφίτι. Θα μπορούσαν ενδεχομένως να πιάσουν την αύρα και τη δύναμη ενός έργου ή να παραδεχτούν την τεχνική ικανότητα μερικών καλλιτεχνών, όπως άλλωστε μπορεί να κάνει και όλος ο υπόλοιπος κόσμος. Στην περίπτωση της συνήθως πιο άμεσης (σε ζητήματα οπτικής επικοινωνίας) street art, τα πράγματα μπορεί να είναι λίγο ευκολότερα. Αλλά πάλι, για το γκραφίτι και τη street art δεν μπορείς να μιλήσεις σε αυστηρά καλλιτεχνικό πλαίσιο, με τους όρους και τη γλώσσα της επίσημης τέχνης ή της αγοράς. Στην περίπτωση τώρα που οι writers, οι graffiti artists και οι street artists εκθέτουν σε γκαλερί και μουσεία (που πλέον γίνεται πολύ συχνά), ενώ εκεί μεταφέρουν το γκραφίτι τους ή αναφέρονται στο γκραφίτι, όσο αφοριστικό και αν ακούγεται δεν κάνουν γκραφίτι, οπότε και η κρίση του έργου τους αποκτά άλλη υπόσταση.

Τώρα, θα επιχειρήσουμε να δώσουμε ένα περίγραμμα της κατάστασης στην Ελλάδα το 1998. Τη χρονιά αυτή το γκραφίτι μετράει περίπου επτά χρόνια από την εμφάνιση των πρώτων έργων (μεμονωμένες περιπτώσεις εμφανίστηκαν και παλιότερα), και περίπου τρία χρόνια από τότε που οι λιγосτοι writers άρχισαν να γνωρίζονται μεταξύ τους. Το 1998 ήταν μάλλον η χρονιά που έγινε το «μπουμ». Ενώ ήδη υπήρχαν πολλά νόμιμα «κομμάτια» σε σχολεία (κατά απαίτηση των μαθητών που καλούσαν τους γκραφίτιδες μετά από εξασφάλιση άδειας), γήπεδα και γυμναστήρια (το γκραφίτι στην Ελλάδα ξεκίνησε κυρίως με την πιο ζωγραφική εκδοχή του και λιγότερο με tags και bombs), ξεκινάει χωρίς προηγούμενο επιδημία παράνομου γκραφίτι με το συστηματικό βάνισμο (των βαγονιών) του ΟΣΕ και του ΗΣΑΠ, και των δρόμων της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας. Συγχρόνως, όπως κατά διαστήματα συμβαίνει όλα αυτά τα χρόνια, εμφανίζεται νέα γενιά writers, αυξάνονται και πλέον δεν γνωρίζονται

όλοι μεταξύ τους (όπως σχεδόν συνέβαινε μέχρι τότε), ενώ οι παλιότεροι συνεχώς βελτιώνονται. Επιπλέον είναι η χρονιά που «μας έρχονται» πρώτη φορά καινούρια βελτιωμένα σπρέι, όπως και αριθμός γκραφίτι περιοδικών από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα η πρόσβαση στην «γκραφίτι πληροφορία» να είναι ευκολότερη. Έχει ήδη κυκλοφορήσει το φανζίν Βαλβίδα Εκτόνωσης Πιέσεων που την επόμενη χρονιά θα εξελιχθεί στο πρώτο εντόπιο έγχρωμο γκραφίτι περιοδικό, και θα ακολουθήσουν το φανζίν Swag Life, και τα περιοδικά TsuTsu, Carpe Diem, Undercover και αργότερα το Vandal Art, ενώ είχε εκδοθεί και το βιβλίο Το graffiti στην Ελλάδα. Το γκραφίτι εμφανίζεται σε πολλές επαρχιακές πόλεις (ενώ ήδη είχε έντονη παρουσία σε πόλεις όπως η Δράμα και η Κομοτηνή), οι μετακινήσεις των writers εντός της Ελλάδας είναι συχνές, ξένοι επισκέπτονται τη χώρα, ενώ για πρώτη φορά έλληνες περιοδεύουν στο εξωτερικό. Τότε επίσης, πρωτοβάφτηκαν τα νεοφερμένα βαγόνια του Μετρό, που ακόμη εκτελούσαν δοκιμαστικά δρομολόγια. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην ελληνική σκηνή τότε υπήρχαν διαφορετικές τάσεις και προσεγγίσεις, τόσο ως προς την αισθητική αλλά και την κοινωνική αντίληψη του θέματος. Επίσης, το Σεπτέμβριο αυτής της χρονιάς πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέχρι τότε φεστιβάλ γκραφίτι (και όχι το «πρώτο πανελλήνιο», όπως έχουν βαφτιστεί αρκετά φεστιβάλ!) στην οδό Ερμού, στην Αθήνα. Παρότι είχαν προηγηθεί πολλά φεστιβάλ σε διάφορες πόλεις (στην γκραφίτι ορολογία λέγονται τζαμ, ο όρος φεστιβάλ είναι ελληνική καινοτομία) με την υποστήριξη δημοτικών αρχών, σε αυτό το φεστιβάλ οι οργανωτές ΗΣΑΠ (μεγάλη ειρωνεία καθώς η ίδια εταιρία κυνηγάει τους γκραφιτάδες που βιάζουν τα τρένα της), Ελληνοαμερικανική Ένωση και χορηγοί στήνουν «γιορτή» με χιλιάδες θεατές και αξιοσημείωτο γεγονός το ότι μεταξύ των λίγων ξένων προσκεκλημένων βρίσκεται ένας θρυλικός writer από τη Νέα Υόρκη. Μαζί με όλα αυτά, είναι τακτική και η αρθρογραφία στον Τύπο για την έλευση του «καινούριου φαινομένου», και το «χρώμα στο γκρίζο της πόλης». Το 2008, σαράντα χρόνια μετά τα πρώτα tags στη Φιλαδέλφεια, θα βρούμε γκραφίτι σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Οι εικόνες από γκραφίτι και street art στο διαδίκτυο είναι περισσότερες από κάθε άλλου ζωγραφικού κινήματος ή μορφής τέχνης. Οι νέοι και οι παρέες που γαλουχήθηκαν με την καθημερινή εθιστική εμμονή στο γκραφίτι είναι χιλιάδες, όπως και όσοι το βίωσαν πιο παράπλευρα και περιστασιακά, αλλά από κοντά. Και ως κουλτούρα, παρότι μεταλλάσσεται και εξελίσσεται, διατηρεί βασικές σταθερές, με την επικοινωνιακή του δύναμη στη ζύμωση και επαφή νέων ανθρώπων (κάθε προέλευσης) που ασχολούνται με αυτό, και ό,τι σχηματίζεται χάρη σ' αυτή, να είναι μάλλον πιο σημαντικό και από τις εξαισιες εικόνες και νοήματα που μοιράζει (αυτό βέβαια λέγεται με απέραντο σεβασμό, και χωρίς καμία διάθεση υποτίμησής τους). Πλέον, αν και αναμφίβολα αγγίζει όπως και συναγωνίζεται την υψηλή τέχνη, άλλο τόσο πλησιάζει τη λαϊκή τέχνη, με τη μαζικότητά του και την απήχησή του. Σήμερα εξακολουθεί να ποινικοποιείται, μα συγχρόνως θεσμοποιείται (με την παρουσία του σε μουσεία και εκδόσεις, σε σχολεία και στην ακαδημία), όπως και χρησιμοποιείται κατά κόρον στις διαφημίσεις πολυεθνικών, απλών προϊόντων ή εκδηλώσεων, και κάθε είδους προπαγάνδα. Επίσης, μπορούμε πια να μιλάμε και για μερικούς «graffiti stars», γνωστούς στο ευρύ κοινό.

Μετά από το «σκίτσο» του παγκόσμιου πλαισίου (αλλά πάλι όχι των εκφραστικών εκδοχών και των μορφών που παράγονται) επιστρέφουμε στην Ελλάδα. Συνοπτικά, ο αέρας του 1998 κράτησε δύο με τρία χρόνια. Από εκεί και πέρα η κινητικότητα ήταν σχετικά υποτονική για να αρχίσει να ανεβαίνει ξανά από το 2004. Τότε είναι και η γνωριμία με την street art στην Ελλάδα, όμως και το γκραφίτι, ιδιαίτερα μετά το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων αρχίζει να αναζωογονείται. Σήμερα, οι street art

επεμβάσεις είναι πάρα πολλές, αλλά μάλλον συγκεντρωμένες σε περιοχές και όχι τόσο διασπαρμένες στην πόλη.

Το χαρακτηριστικό της περιόδου που διανύουμε στη χώρα μας είναι μια πρωτοφανής (εναρμονισμένη με την παγκόσμια επικαιρότητα αλλά με πιο άγαρμπο και λαίμαργο τρόπο) προβολή της street art, και κάπως λιγότερο του γκραφίτι (η street art είναι πιο εμπορική – με εισαγωγικά ή χωρίς), από τα εξώφυλλα των free-press, των εφημερίδων και των lifestyle περιοδικών μέχρι τις διαφημίσεις του υφυπουργείου Νέας Γενιάς. Επίσης είναι η ώρα των «αντεργκράουντ καλλιτεχνών να εισβάλουν στα σαλόνια της τέχνης», κάτι που είναι αναπόφευκτο και όχι εξ ορισμού κακό.

Ωστόσο, το αισιόδοξο είναι ότι παράλληλα (και εξίσου εναρμονισμένα με τον υπόλοιπο κόσμο) επανεμφανίζεται μεγάλο κύμα παράνομου γκραφίτι. Δεκαπεντάχρονοι, δεκαεφτάχρονοι και εικοσάρηδες με το μικρόβιο του τύπου που περιπλανιέται και βιώνει την πόλη, την μετατρέπουν στη δικιά τους παιδική χαρά αφήνοντας αυθόρμητα και παντού το στίγμα τους. Μαζί επιστρέφουν στο δρόμο και στις ρίζες (στο πνεύμα και στο real fun) του γκραφίτι μερικοί πιο «ηλικιωμένοι» writers, με μεγαλύτερο πάθος από ποτέ. Με σιγουριά λέω ότι είναι ευχάριστο μήνυμα, παρά την «ασχήμια», την ενοχλητική αυθαιρεσία τους και τον οπτικό θόρυβο που παράγουν (άραγε πόσο πιο άσχημο ή μεγαλύτερο από τις διαφημιστικές πινακίδες, τις αφίσες, τις επιγραφές των καταστημάτων, και τα ίδια τα κτίρια της πόλης;). Όποιος θεωρεί ότι του αρέσει το γκραφίτι και η street art, δεν δικαιούται να μην αποδέχεται τις υπογραφές, τα τεράστια ασημένια ή πολύχρωμα γράμματα, τα βαμμένα παράθυρα των τρένων, τα «θρόου-απ» ή τις επιθετικές φιγούρες. Το tagging και το bombing εξακολουθούν να είναι το άλφα και βήτα του γκραφίτι, αλλά και συντηρούν το μύθο του. Από αυτά ξεκίνησαν όλα, με αυτά γαλουχούνται οι έφηβοι writers-μελλοντικοί καλλιτέχνες, και είναι αξίες που εξασφαλίζουν τη συνέχεια της πρακτικής του.

Τώρα, φοβούμενος την παγίδα του ρόλου του κριτικού, θα παρατηρούσα ότι δεν μπορούμε να μιλάμε τόσο για τοπικό στυλ, όμως έτσι κι αλλιώς διανύουμε περίοδο που οι επεμβάσεις και τα γκραφίτι παγκοσμίως δεν έχουν έντονα τοπικά χαρακτηριστικά, αλλά πιο «οικουμενικά», και μπορείς να συναντήσεις κάθε είδους διαφορετικό στυλ σε κάθε περιοχή του κόσμου, χωρίς να μπορείς να πεις με μεγάλη ευκολία πια πού είναι. Στην Ελλάδα υπάρχει εξαιρετικά αυξημένη κινητικότητα σε όλες τις εκδοχές του γκραφίτι και της street art. Υπάρχουν λαμπρές δουλειές και πορείες, αφοσιωμένοι writers και έργα τα οποία ακόμη και αν τα έβλεπες στο εξωτερικό, θα τα ξεχώριζες. Βέβαια, μία δυσάρεστη οπτική βλέπει το γενικότερο επίπεδο του γκραφίτι, της παιδείας του και της κοινωνίας του στην Ελλάδα να μην είναι πολύ σπουδαίο, και να κυμαίνεται σε αυτό που λίγο πολύ βρίσκονται και οι υπόλοιπες τέχνες μας στο παγκόσμιο στερέωμα, το οποίο κατά κανόνα ακολουθούν χωρίς να πρωτοπορούν. Μπορεί ίσως να βρίσκεται λίγο πιο «πάνω» από ότι οι άλλες τέχνες στις άτυπες κατατάξεις και τίποτα δεν αποκλείει την διαφορά στο μέλλον.

Κλείνοντας αναρωτιέμαι: Θα μπορούσε κανείς να προβλέψει ή να προτείνει κάτι για την εξέλιξη ενός φαινομένου που έτσι κι αλλιώς μέχρι τώρα εξελισσόταν πέρα από τον έλεγχο οποιουδήποτε; Όπως έχει φανεί μέχρι τώρα, δεν είναι καθόλου εύκολο, αν όχι αδύνατο, όπως βέβαια είναι αδύναμες στην απήχησή τους και οι θεωρητικές διατυπώσεις και με διαφορά σε σχέση με παλιότερα, ότι σήμερα βρισκόμαστε σε ένα σημείο που η αγορά ασκεί πιθανώς μεγαλύτερη επιρροή από αυτήν που η κοινωνία των writers και του αληθινού γκραφίτι μπορεί να αντέξει.

Αν όμως θα έπρεπε να έχω μία θέση μέσα από το βήμα που μου δίνεται, θα πρότεινα προσεκτικές κινήσεις και εσωστρέφεια από τη μεριά των writers. Εσωστρέφεια, γιατί παρότι μόνο εσωστρέφεια δεν είναι να ζωγραφίζεις-βάφεις-γράφεις (με άδεια ή

χωρίς) μικρές, μεγάλες ή τεράστιες επιφάνειες, αυτός ο νεανικός πολιτισμός-μορφή τέχνης κατ' αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε, έτσι μεγάλωσε και μόνο έτσι θα μπορούσε να διατηρεί τον σεβασμό των εξωτερικών παρατηρητών αλλά και των περισσότερων καινούριων και παλιών writers. Εσωστρέφεια μπορεί να σημαίνει δημιουργία καταστάσεων από τους ίδιους του writers, με λιγότερη ή καμία μεσολάβηση, με ελάχιστη ή καθόλου χορηγία. Επίσης, εξαιρετική σοβαρότητα και υπευθυνότητα και σχετική εγκράτεια όταν πρόκειται να δημοσιοποιήσουν τη δουλειά τους σε πλαίσιο εκτός του δρόμου, όπως επίσης σοβαρή και υπεύθυνη αντιμετώπιση και παροχή ελευθεριών στον καλλιτέχνη από μεριάς διοργανωτών-επιμελητών εκθέσεων και εκδηλώσεων. Οι πρώτοι για να διαφυλάξουν να σεβαστούν και να προστατεύσουν την κουλτούρα τους (ή έστω την κουλτούρα από την οποία προέρχονται) και την αυθεντικότητα της τέχνης τους και της τεχνοτροπίας τους, οι δεύτεροι για να μην καταναλώσουν λαίμαργα το «καινούριο» φρούτο της street art , τις αναφορές στο γκραφίτι ή το γκραφίτι το ίδιο, και τελικά τους δώσουν «τρέντι» χαρακτηριστικά, πλαδαρή και καθαρά εμπορεύσιμη υπόσταση, και εντέλει τα καταστήσουν αναλώσιμα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Εργασία των:
Σιδηροπούλου Γεωργίας
Τσαρτσίδου Ελένης
Χατζηγεωργίου Κυριακής

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι της εργασίας μας είναι:

- Να μελετήσουμε τη στάση των συμπολιτών μας σχετικά με τα θέματα της εικαστικής αγωγής.
- Να εξάγουμε στατιστικά αποτελέσματα των απαντήσεών τους.
- Να αλιεύσουμε πιθανές προτάσεις σχετικά με την αναβάθμιση των θεμάτων αισθητικής αγωγής στο σχολείο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τόπος διεξαγωγής: Κορδελιό.

Χρόνος διεξαγωγής: Απρίλιος 2013.

Αριθμός ατόμων που ερωτήθηκαν: 100.

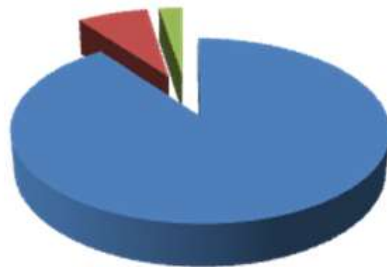
1° ΕΡΩΤΗΜΑ

Τον ελεύθερο σας χρόνο ακούτε μουσική ή ασχολείστε με κάποιο άλλο είδος τέχνης;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

■ ΝΑΙ ■ ΌΧΙ ■ ΔΞ/ΔΑ

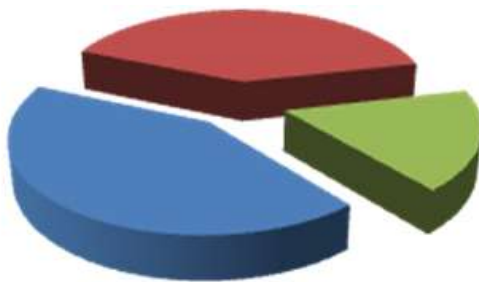
2° ΕΡΩΤΗΜΑ

Θα αφιερώνετε μια μέρα σε ένα μουσείο;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

■ ΝΑΙ ■ ΌΧΙ ■ ΔΞ/ΔΑ

3° ΕΡΩΤΗΜΑ

Γίνεται στο σχολείο σας κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

■ ΝΑΙ ■ ΌΧΙ ■ ΔΞ/ΔΑ

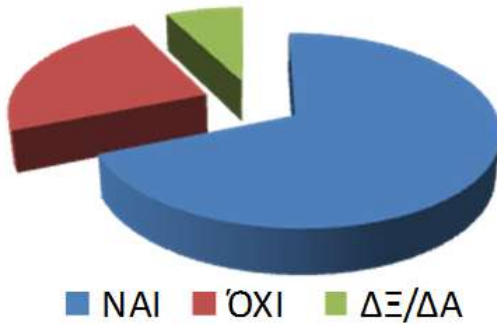
4° ΕΡΩΤΗΜΑ

Θα σας ενδιέφερε να γίνει ένα μουσικό φεστιβάλ στο σχολείο σας;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

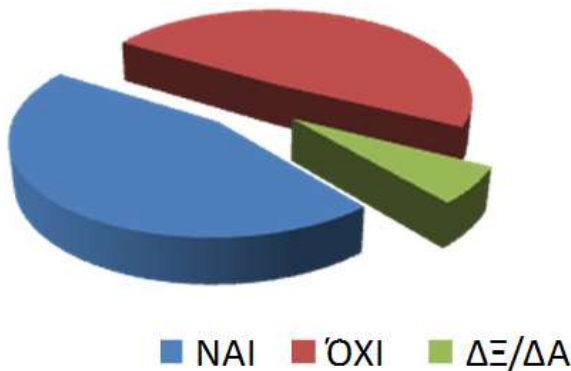
5° ΕΡΩΤΗΜΑ

Πηγαίνετε συχνά σε θέατρο ή κινηματογράφο;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

6° ΕΡΩΤΗΜΑ

Θεωρείτε ότι η ενασχόλησή σας με την τέχνη επηρεάζει θετικά την ψυχολογία σας;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

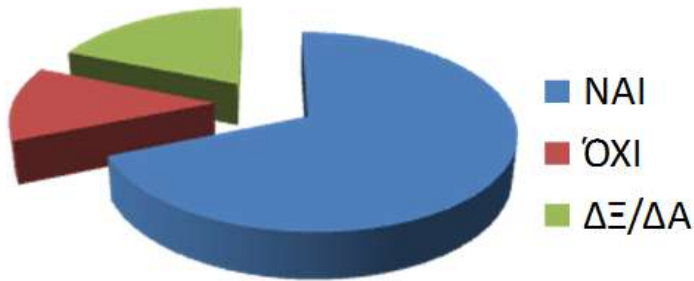
7° ΕΡΩΤΗΜΑ

Πιστεύετε ότι το χρώμα επηρεάζει την ψυχολογία των νέων;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

8° ΕΡΩΤΗΜΑ

Το σχολείο σας οργανώνει μουσικοεικαστικές δραστηριότητες;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

9° ΕΡΩΤΗΜΑ

Πιστεύετε πως η τέχνη είναι ένας τρόπος έκφρασης των νέων;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

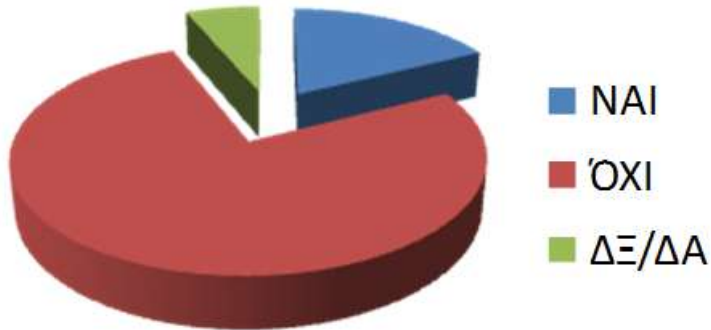
10^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Είστε μέλος κάποιας καλλιτεχνικής ομάδας;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

11^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Πιστεύετε ότι το tattoo είναι ένας τρόπος έκφρασης;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

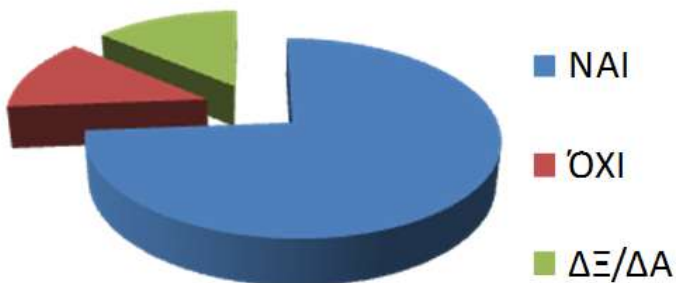
12^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Υπάρχει πολιτιστικό κέντρο στην περιοχή σας;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

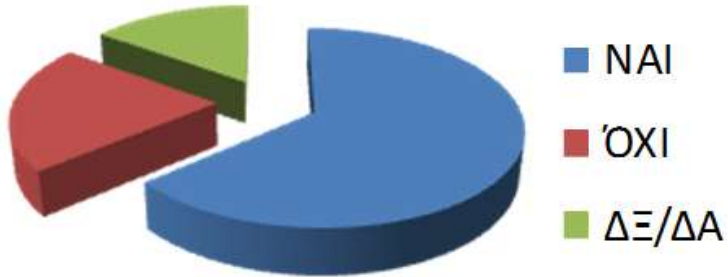
13^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Θεωρείτε πως η τέχνη του δρόμου (graffiti) εκφράζει τους νέους;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

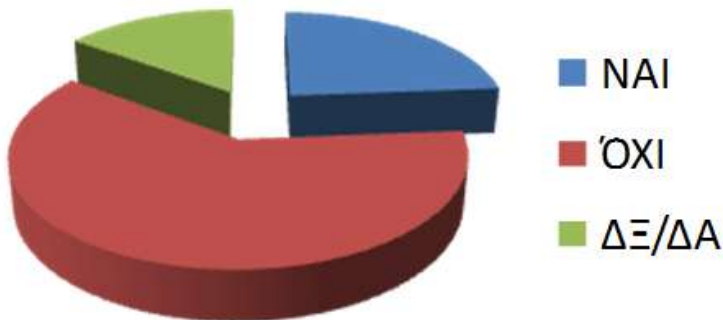
14^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Σας αρέσει να διαβάζετε ποίηση;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

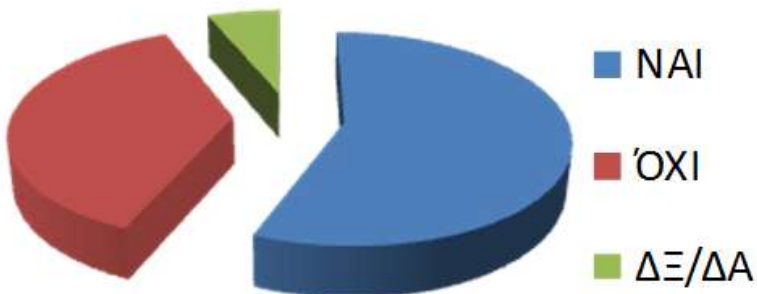
15^ο ΕΡΩΤΗΜΑ

Πηγαίνετε σε μουσικά φεστιβάλ/συναυλίες;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

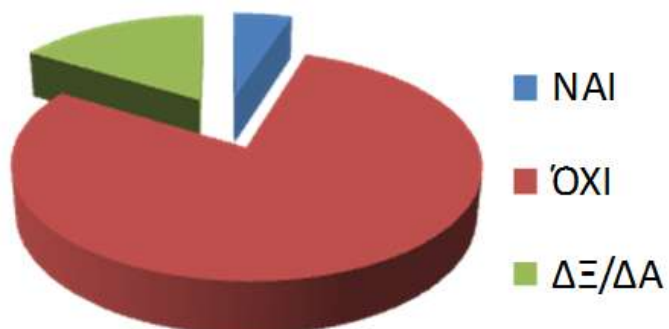
16° ΕΡΩΤΗΜΑ

Έχετε θεατρική αγωγή στο σχολείο σας;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

17° ΕΡΩΤΗΜΑ

Πηγαίνετε συχνά εκπαιδευτικές εκδρομές σε χώρους τέχνης;

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

18° ΕΡΩΤΗΜΑ

Χρησιμοποιείτε προγράμματα επεξεργασίας εικόνων (photoshop, picasa κ.α.);

α. Ναι

β. Όχι

γ. ΔΞ/ΔΑ

19) Θεωρείτε ότι το σχολείο σας αισθητικά σαν χώρος σας ικανοποιεί;
α. Ναι   β. Όχι   γ. ΔΞ/ΔΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Από την έρευνα αυτή συμπεράναμε ότι η κατάσταση στα ελληνικά σχολεία, όσον αφορά την αγωγή των νέων σε θέματα αισθητικής – εικαστικών, χωλαίνει σε πολλά σημεία.

Αν δεν αλλάξουν πράγματα άμεσα, αυτό θα οδηγήσει σε πολίτες χωρίς ειδικό βάρος. Πρέπει να γίνει κάτι άμεσα, και γι' αυτό ως κοινωνικές μονάδες πρέπει να πιέσουμε τους εκάστοτε υπευθύνους.